

แบบฟอร์มการสรุปผลงานพัฒนาคุณภาพปี 2564

1. ชื่อผลงาน / โครงการพัฒนา : การพัฒนาคู่มือเด็กไทย คิดเป็น คิดดี คิดให้ ด้วยสายใยผูกพัน: CPR
(C: Creation P: Positive R: Response to Society)

2. คำสำคัญ: เด็กปฐมวัย อายุ 2 - 5 ปี, คิดเป็น คิดดี คิดให้, ความผูกพัน, CPR

3. สรุปผลงานโดยย่อ: การจัดทำคู่มือจัดกิจกรรม พัฒนาเด็กไทย คิดเป็น คิดดี คิดให้ ด้วยสายใยผูกพัน เพื่อเป็นแนวทางให้กับผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ใช้ในการจัดกิจกรรมกับพ่อแม่ ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย อายุ 3 - 5 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อพัฒนาพ่อแม่ ผู้ปกครองให้มีความรู้ความเข้าใจ และเจตคติที่ดีเกี่ยวกับการสร้างความผูกพันทางอารมณ์ เกิดการปรับเปลี่ยนความคิดสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจากการเข้าร่วมกิจกรรม แล้วนำประสบการณ์จากการเข้าร่วมกิจกรรม ไปดูแลพัฒนาบุตรหลาน เพื่อให้เด็กมีความผูกพันทางอารมณ์ที่ดี มีพัฒนาการตามวัย เป็นเด็ก คิดเป็น คิดดี คิดให้ และเติบโตเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณค่าของประเทศ

4. ชื่อหน่วยงาน/ทีม: งานพัฒนาศักยภาพเครือข่ายกลุ่มปฐมวัย กลุ่มงานพัฒนาศักยภาพเครือข่ายเขตสุขภาพ

5. สมาชิกทีม :

นายธีรพล	เชื้อสุข	พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ
นางสาวปรารธนา	พรมวัง	พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ
นางสาวรัศมีแสง	หนูแป้นน้อย	พยาบาลวิชาชีพปฏิบัติการ
นางสาวยุวดี	ชมภพ	นักวิชาการสาธารณสุขปฏิบัติการ

6. เป้าหมาย: เพื่อพัฒนา พ่อ แม่ ผู้ปกครอง ให้มีความรู้ความเข้าใจ และเจตคติที่ดีเกี่ยวกับการสร้างความผูกพันทางอารมณ์จากการเข้าร่วมกิจกรรมตามคู่มือฯ แล้วนำไปดูแลพัฒนาบุตรหลาน ให้มีความผูกพันทางอารมณ์ที่ดี ได้รับการพัฒนาตามวัย หลังเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาเด็กไทย คิดเป็น คิดดี คิดให้ ด้วยสายใยผูกพัน ครบตามโปรแกรม 6 ครั้ง (สัปดาห์ละ 1 ครั้ง ติดต่อกัน 6 สัปดาห์)

7. ปัญหาและสาเหตุโดยย่อ:

จากสถานการณ์ในปัจจุบัน พบว่า ปัญหาเด็กและเยาวชนทวีความรุนแรงขึ้นในทุกมิติ ทั้งปัญหาการใช้สารเสพติด เหล้า บุหรี่ ติดการพนัน ตั้งครรภ์ไม่พร้อม ติดโซเชียล ติดเกม เป็นต้น ข้อมูลระบุว่า พบเด็กและเยาวชนเล่นพนัน มากถึง 3.6 ล้านคน มีนักดื่มหน้าใหม่ 250,000 คนต่อปี เด็กไทยอายุต่ำกว่า 15 - 24 ปี ติดบุหรี่กว่า 1.5 ล้านคน รวมถึงมีเด็กและเยาวชนไทยเสียชีวิต เพราะอุบัติเหตุเฉลี่ยปีละ 2,510 ราย ซึ่งทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) ยังให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพคนในทุกช่วงวัยรวมถึงช่วงวัยเด็กและวัยเรียน ตั้งแต่ช่วงการตั้งครรภ์/ แรกเกิด/ ปฐมวัย/ วัยเรียน เน้นให้มีการส่งเสริมอนามัยแม่ และเด็กและพัฒนาการที่สมวัยทั้งในด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม มีการส่งเสริมให้เด็กมีความรู้สอดรับกับทักษะในศตวรรษที่ 21 ทั้งทักษะการเรียนรู้ในเชิงคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ ในเชิงสร้างสรรค์ และต่อยอดไปสู่การสร้างนวัตกรรมความรู้ รวมถึงการสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรคแต่ละช่วงวัย กรมสุขภาพจิตได้ให้ความสำคัญกับนโยบายนี้ และตระหนักเป็นอย่างยิ่งว่าการที่เด็ก

จะเติบโตไปเป็นผู้ใหญ่ที่ประสบความสำเร็จในชีวิตได้นั้นไม่ได้ขึ้นอยู่กับระดับสติปัญญาเท่านั้น หากยังขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่น ๆ รวมถึงความฉลาดทางอารมณ์ซึ่งเป็นส่วนที่มีความสำคัญอย่างมาก จึงได้มีการดำเนินการค้นหาวิธีการเฝ้าระวัง ป้องกัน และแก้ไขปัจจัยเสี่ยงต่าง ๆ รวมถึงการค้นคว้าแนวทางส่งเสริมคุณภาพ และศักยภาพของเด็กไทยอย่างต่อเนื่อง ในปีงบประมาณ 2562 กรมสุขภาพจิต ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเด็กไทยให้มีคุณลักษณะที่เหมาะสม สอดคล้องกับแผนฯ ฉบับที่ 12 ได้แก่การ “คิดเป็น คิดดี คิดให้ และเป็นสุข : C- Creation, P- Positive, R-Response to Society” หรือใช้คำย่อเพื่อให้ง่ายต่อการจดจำว่า “CPR” มุ่งเน้นการพัฒนาเด็กไทยให้มีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาตนเอง พร้อมรับความเปลี่ยนแปลง แม้จะพบกับความล้มเหลว ก็สามารถเรียนรู้ เพื่อก้าวต่อไป เปิดใจรับสิ่งใหม่ๆ มีความสุข สนุกกับชีวิต มีแนวทางใหม่ๆ ในการแก้ไขปัญหา สร้างสรรค์สิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง และแบ่งปันให้ผู้อื่นในสังคม

ในการที่เด็กคนหนึ่งจะเติบโตไปเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพได้นั้น ครอบครัวมีบทบาทที่สำคัญเป็นอย่างมาก ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างพ่อแม่หรือผู้ปกครองหรือผู้เลี้ยงดูกับเด็ก เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อพัฒนาการของเด็ก รวมถึงระดับสติปัญญา และความสามารถในการอยู่ในสังคมกับผู้อื่น “ความผูกพันทางอารมณ์” ระหว่างพ่อแม่/ผู้ปกครองหรือผู้เลี้ยงดูกับเด็กเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างมากต่อพัฒนาการของเด็กทั้งร่างกายและจิตใจ “ความผูกพันทางอารมณ์” เกิดขึ้นจากความใกล้ชิดระหว่างพ่อแม่/ผู้ปกครองหรือผู้เลี้ยงดูและเด็ก รวมถึงการที่พ่อแม่หรือผู้ปกครองหรือผู้เลี้ยงดูรับรู้ถึงความรู้สึก ความต้องการของเด็ก และให้การตอบสนอง อย่างเหมาะสมตามวัย ในชีวิตประจำวันอย่างสม่ำเสมอ

ด้วยเหตุผลดังที่กล่าวมา กลุ่มงานพัฒนาศักยภาพเครือข่ายเขตสุขภาพ จึงได้พัฒนา “คู่มือจัดกิจกรรมพัฒนาเด็กไทย คิดเป็น คิดดี คิดให้ ด้วยสายใยผูกพัน” รูปแบบกิจกรรมประกอบด้วยกิจกรรมที่กระตุ้นให้สมาชิกในครอบครัวมีการสื่อสารความรู้สึกและเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างกัน กิจกรรมที่สร้างความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวและระหว่างพ่อแม่ กิจกรรมที่ส่งเสริมการสร้างสัมพันธ์ภาพระหว่างพ่อแม่กับลูกผ่านการเล่น และกิจกรรมพัฒนาศักยภาพพ่อแม่/ผู้ปกครองหรือผู้เลี้ยงดูเด็กวัย 3 - 5 ปี ให้มีความรู้ ความเข้าใจ และเจตคติที่ดีเกี่ยวกับการสร้างความผูกพันทางอารมณ์ (Attachment) ผ่านการทำกิจกรรมร่วมกันในชีวิตประจำวัน ได้แก่ การกิน การสัมผัส การเล่น และการเล่า กิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนมุ่งเน้นการเสริมสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกให้เกิดขึ้นในระบบครอบครัว โดยพ่อแม่หรือผู้ปกครองหรือผู้ดูแลสามารถนำประสบการณ์จากการเข้าร่วมกิจกรรม ไปเสริมสร้างพัฒนาบุตรหลาน เพื่อให้เด็กมีพัฒนาการตามวัย มีความผูกพันทางอารมณ์ที่ดี มีศักยภาพและวุฒิภาวะทางอารมณ์ที่เหมาะสม และเติบโตเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณค่าของประเทศต่อไป

8. กิจกรรมการพัฒนา:

8.1 สสำรวจความต้องการ/ความจำเป็น โดยจัดประชุมเครือข่ายที่เกี่ยวข้องเพื่อสำรวจความต้องการ และรูปแบบนวัตกรรมเกี่ยวกับการเพิ่มไอคิว/ ทักษะด้านอารมณ์และสังคม

8.2 ทบทวนวรรณกรรม เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

8.3 ออกแบบพัฒนานวัตกรรม ดังนี้

- จัดทำกรอบแนวคิดและรูปแบบนวัตกรรม โดยจัดประชุมผู้เชี่ยวชาญ/ นักวิชาการจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และผู้ปกครองเด็กปฐมวัย (อายุ 3 - 5 ปี) เพื่อออกแบบนวัตกรรมและจัดทำกรอบแนวคิด

- จัดสัมมนาเพื่อสื่อสารกรอบแนวคิดการพัฒนาเด็กไทย คิดเป็น คิดดี คิดให้ และ แลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นจากผู้รับผิดชอบการขับเคลื่อนงานในพื้นที่
- 8.4 จัดทำนวัตกรรม/ เทคโนโลยีต้นแบบ (ฉบับร่าง 1) โดยการจัดสัมมนาผู้เกี่ยวข้องเพื่อแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดทำนวัตกรรม(ฉบับร่าง) จนได้ต้นฉบับนวัตกรรม
- 8.5 หาคุณภาพของเครื่องมือ/ทดสอบประสิทธิภาพ ดังนี้
- จัดส่งคู่มือจัดกิจกรรมสร้างสัมพันธ์ครอบครัวเด็กไทย คิดเป็น คิดดี คิดให้ (ต้นฉบับ) ให้ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีประสบการณ์ได้ให้ข้อคิดเห็น
  - จัดสัมมนาผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีประสบการณ์เพื่อพิจารณาให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับคู่มือจัดกิจกรรมสร้างสัมพันธ์ครอบครัวเด็กไทย คิดเป็น คิดดี คิดให้ (ต้นฉบับ)
- 8.6 หาคุณภาพของเครื่องมือ/ทดสอบประสิทธิภาพ ทดลองใช้ ดังนี้
- จัดประชุมเชิงปฏิบัติการพัฒนาศักยภาพผู้จัดกิจกรรมตามคู่มือฯ พื้นที่ทดลอง
  - ดำเนินการจัดกิจกรรมพัฒนาเด็กไทย คิดเป็น คิดดี คิดให้ด้วยสายใยผูกพัน ในพื้นที่ทดลอง
  - ติดตามประเมินประสิทธิภาพการใช้คู่มือฯ
- 8.7 ปรับปรุงและจัดทำเครื่องมือ เบื้องต้น (ฉบับร่าง 2) มีการปรับปรุงรูปแบบและเนื้อหาของคู่มือตามข้อเสนอแนะ จนได้คู่มือการพัฒนาเด็กไทย คิดเป็น คิดดี คิดให้ ด้วยสายใยผูกพัน (ฉบับร่าง 2)
- 8.8 อบรมพัฒนาศักยภาพผู้จัดกิจกรรมในพื้นที่นำร่องเพื่อทดลองใช้คู่มือฯ มีการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการพัฒนาศักยภาพบุคลากร ผู้จัดกิจกรรมในพื้นที่นำร่องเพื่อทดลองใช้คู่มือฯ
- 8.9 ทดลองใช้ในพื้นที่นำร่อง
- 8.10 พัฒนาศักยภาพวิทยากรหลัก (TOT)
- 8.11 ขยายผล (77 จังหวัดๆละ 1 แห่ง) แต่เนื่องจากสถานการณ์โควิด-19 ส่งผลให้ไม่สามารถดำเนินการได้เพียง 13 จังหวัด

9. การวัดผลและผลของการเปลี่ยนแปลง:

- การวัดผล : โดยการใช้แบบประเมินก่อนเข้าร่วมโปรแกรมการพัฒนาเด็กไทย คิดเป็น คิดดี คิดให้ ด้วยสายใยผูกพัน (CPR) ครั้งที่ 1 /หลังสิ้นสุดเข้าร่วมโปรแกรมฯ ครั้งที่ 6 และหลังจากเข้าร่วมโปรแกรม 3 เดือน ดังนี้

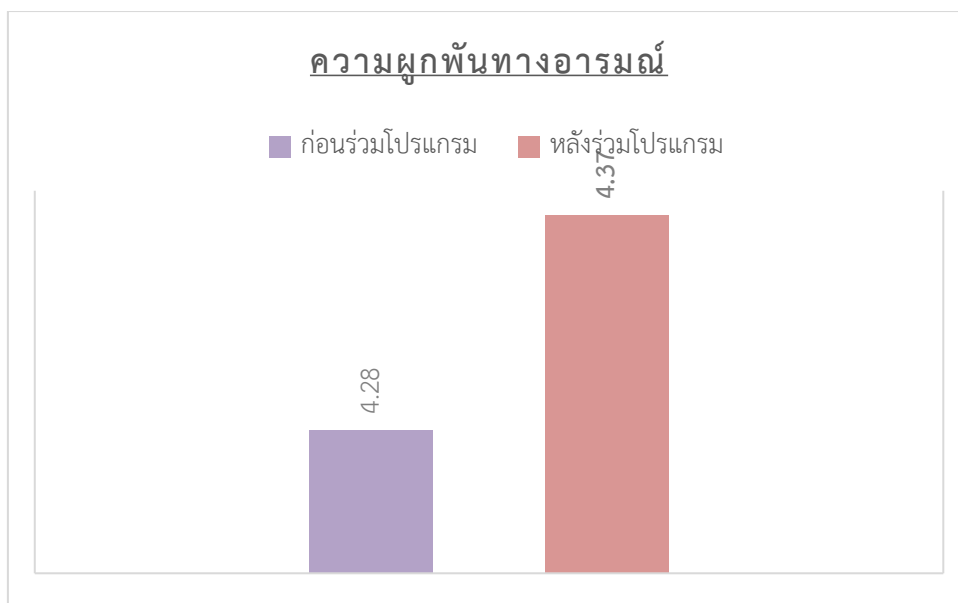
- 1) แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ เด็กอายุ 3-5 ปี สำหรับพ่อแม่/ผู้ปกครอง
- 2) แบบสอบถามเพื่อประเมินความผูกพันทางอารมณ์เด็กแรกเกิด-5 ปี สำหรับผู้เลี้ยงดู
- 3) แบบประเมินคุณลักษณะเด็กด้านการคิด (คิดเป็น คิดดี คิดให้) สำหรับผู้ปกครองประเมินเด็กปฐมวัยช่วงอายุ 3-5 ปี
- 4) แบบประเมินผู้ปกครองที่มีต่อกิจกรรม CPR

- ผลของการเปลี่ยนแปลง

ปีงบประมาณ 2564 มีพื้นที่ดำเนินกิจกรรมตามโปรแกรมฯ จำนวน 13 จังหวัด จาก 77 จังหวัด คิดเป็นร้อยละ 22.03 ได้แก่ จังหวัด พิษณุโลก สุโขทัย เพชรบูรณ์ อุตรดิตถ์ ขอนแก่น มหาสารคาม ศรีสะเกษ ยโสธร อุบลราชธานี สตูล สงขลา ปัตตานี และยะลา ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า

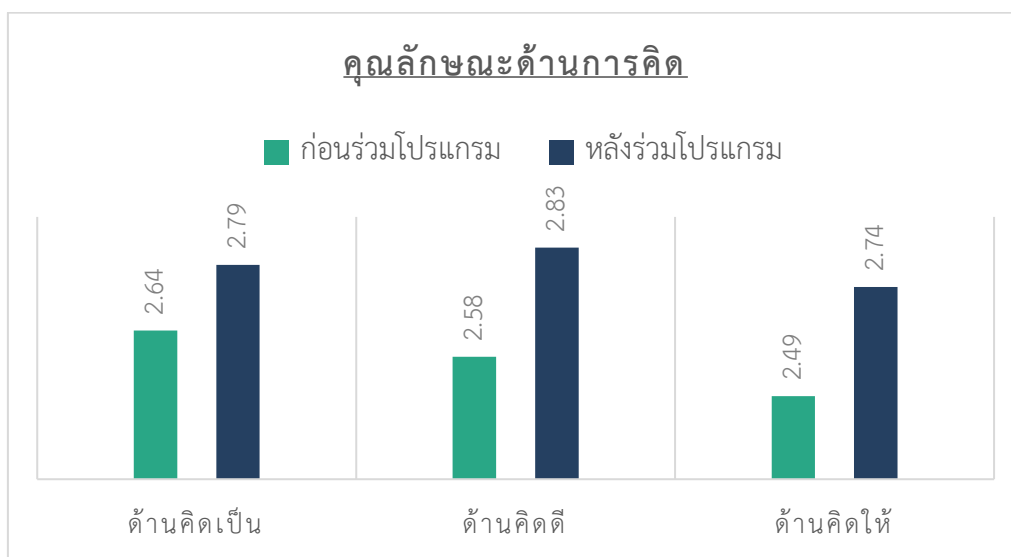
ความผูกพันทางอารมณ์

จากการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้เลี้ยงดูเกี่ยวกับความผูกพันทางอารมณ์ของเด็กแรกเกิด - 5 ปี ระหว่างก่อนและหลังร่วมโปรแกรมฯ ในภาพรวม (13 จังหวัด) พบว่าหลังร่วมโปรแกรมฯ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้เลี้ยงดูเกี่ยวกับความผูกพันทางอารมณ์ฯ เท่ากับ 4.37 ซึ่งมากกว่าก่อนร่วมโปรแกรมฯ ที่มีค่าเท่ากับ 4.28 สรุปได้ว่าโปรแกรมพัฒนาคุณลักษณะด้านการคิดนี้ช่วยให้เด็กแรกเกิด - 5 ปี มีความผูกพันทางอารมณ์ดีขึ้น

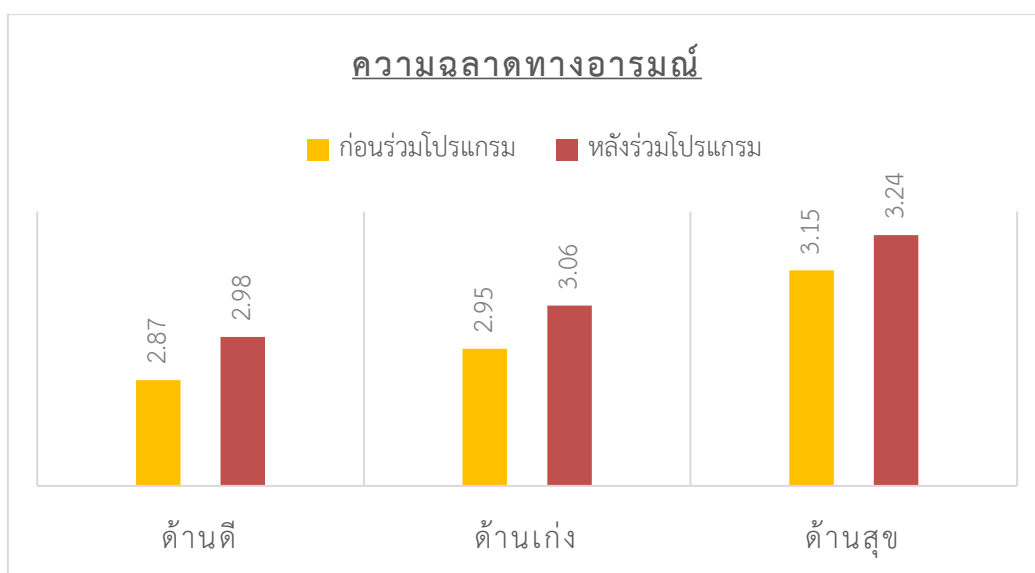
คุณลักษณะด้านการคิด

จากการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้ปกครองเกี่ยวกับคุณลักษณะด้านการคิดของเด็กปฐมวัยช่วงอายุ 3 - 5 ปี ระหว่างก่อนและหลังร่วมโปรแกรมพัฒนาคุณลักษณะด้านการคิด (CPR) ในภาพรวม (13 จังหวัด) พบว่าหลังร่วมโปรแกรมฯ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นผู้ปกครองเกี่ยวกับคุณลักษณะด้านการคิดของเด็กปฐมวัยช่วงอายุ 3 - 5 ปี ในด้านคิดเป็น คิดดี และคิดให้ เท่ากับ 2.79, 2.83 และ 2.74 ตามลำดับ ซึ่งมากกว่าก่อนร่วมโปรแกรมฯ ที่มีค่าเท่ากับ 2.64, 2.58 และ 2.49 ตามลำดับ สรุปได้ว่าโปรแกรมพัฒนาคุณลักษณะด้านการคิดนี้ช่วยให้เด็กปฐมวัยช่วงอายุ 3 - 5 ปี มีคุณลักษณะด้านการคิด ในด้านคิดเป็น คิดดี และคิดให้ดีขึ้น

ความฉลาดทางอารมณ์

จากการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของครู/ผู้ดูแลเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กอายุ 3 – 5 ปี ระหว่างก่อนและหลังร่วมโปรแกรมพัฒนาคุณลักษณะด้านการคิด (CPR) ในภาพรวม (13 จังหวัด) พบว่าหลังร่วมโปรแกรมฯ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของครู/ผู้ดูแลเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ฯ ในด้านดี เก่ง และสุข เท่ากับ 2.98, 3.06 และ 3.24 ตามลำดับ ซึ่งมากกว่าก่อนร่วมโปรแกรมฯ ที่มีค่าเท่ากับ 2.87, 2.95 และ 3.15 ตามลำดับ สรุปได้ว่าโปรแกรมพัฒนาคุณลักษณะด้านการคิดนี้ช่วยให้เด็กอายุ 3 – 5 ปี มีความฉลาดทางอารมณ์ในด้านดี เก่ง และสุขดีขึ้น

กล่าวโดยสรุป ในภาพรวมโปรแกรมพัฒนาคุณลักษณะด้านการคิด (CPR) สามารถช่วยพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กแรกเกิด - 5 ปี คุณลักษณะด้านการคิดของเด็กปฐมวัยช่วงอายุ 3-5 ปี ในด้านคิดเป็น คิดดี และคิดให้ รวมทั้งความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กอายุ 3 – 5 ปี ในด้านดี เก่ง และสุขให้ดีขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

10. บทเรียนที่ได้รับ:

- 1) ควรมีการวางแผนการดำเนินงานในสถานการณ์ที่เกินความคาดหมาย เช่น สถานการณ์โรคระบาดต่างๆ
- 2) ควรมีที่ปรึกษา/ผู้เชี่ยวชาญภายในกลุ่มงานที่สามารถให้ความช่วยเหลือและข้อเสนอแนะ จะทำให้ผลงานของ CQI ที่พัฒนาขึ้นใหม่มีประสิทธิภาพมากขึ้น